

ZVOČNI POSNETKI PRI UČENJU LJUDSKIH PESMI - DA ALI NE?

ADRIANA GABERŠČIK

Novembra je na Šmartnem na Pohorju pod naslovom Pevci nam pojejo, godci pa godejo potekalo državno srečanje pevcev ljudskih pesmi in godcev ljudskih viž. Kot je že nekaj let v navadi, je bil tudi letos ob srečanju organiziran seminar, katerega vsebina je temeljila na ljudskem petju in godčevstvu. Tokratna tema pevskega dela seminarja je bila "Uporaba zvočnih posnetkov pri učenju ljudskih pesmi v folklorni skupini", namen seminarja pa je bil prikazati smiselnost uporabe zvočnih posnetkov, opozoriti na njihove prednosti pa tudi pasti in slabosti.

Odziv na seminar je bil presenetljivo velik, saj se ga je udeležilo več kot 100 pevk in pevcev, ki delujejo v okviru folklornih skupin ter skupin pevcev/pevk ljudskih pesmi. Zaradi učinkovitejšega dela smo pevce razdelili na dve skupini, in sicer posebej tiste, ki pojejo ljudske pesmi v okviru pevske skupin, in tiste, ki se z ljudsko pesmijo srečujejo v okviru folklornih skupin. Tako razdelitev je po eni strani narekovalo veliko število prijavljenih seminaristov, po drugi različen način posredovanja seminarske teme.

Sodobna tehnologija, ki se je še posebej razmahnila v zadnjih letih, omogoča sorazmerno enostavno snemanje (in izdajo) kaset in zgoščenk z zvočnimi zapisi ljudskih pesmi, kar folklornikom omogoča, da se z zvočnimi zapisi seznanjajo in da jih tudi posredujejo drugim. Če nas področje ljudskega petja zanima, si lahko nabereмо kar obsežno zbirko tovrstnih posnetkov (predvsem avdiokaset in zgoščenk). Nekaj so jih pripravili sodelavci Glasbenonarodopisnega inštituta (na njih so objavljeni terenski posnetki iz arhiva), poleg tega pa je mogoče kupiti tudi zgoščene in kasete, ki jih izdajajo skupine pevcev/pevk ljudskih pesmi. Obstaja tudi možnost, da sami posnamemo pesmi, ki jih slišimo po radiu ali na raznih srečanjih ljudskih pevcev ter na terenu. Gre torej za zvočne posnetke, ki pričajo o podobi neke pesmi v določenem kraju in času. So zelo različni, tako v tehničnem pogledu (kar za naše delo niti ni tako bistveno) kot tudi po vsebinski, zvočni plati. In temeljno vprašanje: kako zdaj arhivske posnetke pametno uporabiti v pevske in folklorne skupinah?

Menim, da moramo pri delu upoštevati kar nekaj specifičnih lastnosti posnetkov.

- Vedeti moramo, da je danes ljudska pesem večinoma iztrgana iz okolja, kjer je živela, in osiromašena svoje

Adriana Gaberščik - vodja seminarja, na katerem so udeleženci z zvočnimi posnetki spoznavali pevsko izročilo.
(Foto: Janez Eržen, Šmartno na Pohorju, november 2005.)

prvotne (v mnogih primerih obredne) vloge, ki jo je imela med ljudstvom nekoč. Danes bolj ali manj živi v ljubiteljskih skupinah, ki jo zavestno ohranjajo in jo skušajo približati pretekli podobi. S tem je odvzet poseben čustven naboj, namesto njega nastopi "interpretacija". Pri posnetku moramo torej upoštevati, da jo je pevec (ali pevci/pevke) zapel za snemalca in da jo je priredil svojemu takratnemu razpoloženju in občutju.

- Posnetki pogosto prinašajo le enoglasno (en pevec) ali dvoglasno (dva pevca) izvedbo neke pesmi, čeprav je znano, da so isto pesem vedno peli tri- ali štiriglasno. To pomeni, da bomo pri poustvarjanju peli večglasno. Seveda pa moramo takrat poznati in upoštevati pokrajinske značilnosti (in posebnosti) petja (npr. haloško žensko štiriglasno petje, koroško moško petglasje ...).
- Upoštevati moramo tudi starost in izurjenost pevcev na posnetku. Od tega so odvisni tempo pesmi, zaključki fraz in nenazadnje tudi način petja, ki pri bolj "kultiviranih" glasovih velikokrat prehaja že v zborovski način oblikovanja glasu in včasih tudi v zborovsko interpretacijo.

Ena od petih delovnih skupin na seminarju
Petje ljudskih pesmi.
(Foto: Janez Eržen, Šmartno na Pohorju, november 2005.)

- Le redko ob posnetku dobimo natančen notni zapis pesmi, ki bi korepetitorjem služil za učenje posameznih glasov. Velikokrat je tak zapis tudi težko natančno izdelati, saj pevci na posnetkih pogosto vsako kitico zapojejo malo drugače, tako glede vstopov posameznih glasov kot glede harmonizacije posameznih delov pesmi. Zlasti notni zapisi, ki niso nastali na Glasbenonarodopisnem inštitutu, so velikokrat površni, sledijo harmonizaciji zborovskega tri- ali štiriglasnega petja in ne upoštevajo značilnega petosminskega ritma nekaterih ljudskih pesmi. Tudi nekateri mlajši posnetki ne potrjujejo več starega načina petja in vsaj deloma podlegajo sodobnim glasbenim težnjam (zlasti vplivom narodno-zabavne glasbe). Na starejših posnetkih namreč lahko najdemo pesem zapeto še v petosminskem taktu, na novjšem posnetku iste pesmi pa že v tričetrtinskem. Prav bi bilo, da pri svojem delu upoštevamo starejše posnetke.

Zvočni posnetki naj bi nam pri učenju pesmi torej služili kot informacija, ki omogoča kakovostnejše delo, ni pa priporočljivo natančno posnemanje. Skupinam pevcev ljudskih pesmi naj služijo kot sredstvo za spoznavanje novega repertoarja - še zlasti, če najdejo posnetke z območja, kjer delujejo. Pa tudi če ne, se bodo ob posnetkih spomnili na pesmi, ki so jih peli v njihovi okolici, morda deloma povzeli besedilo in melodijo, dodali pa svoje občutenje in značilnosti svojega krajevnega petja.

Pevcem pri folklornih skupinah bo posnetek prav tako služil kot informacija o pesmi, ki jo pojejo pri posameznih

Za vse udeležence seminarja je bila še telovadnica
komaj zadosti velika.
(Foto: Janez Eržen, Šmartno na Pohorju, november 2005.)

odrskih postavitvah. Naučili se jo bodo s pomočjo korepetitorja, ki bo upošteval vse značilnosti ljudske pesmi, prednosti in pasti posnetkov in ne nazadnje sposobnosti in znanje pevcev, ki bodo pesem peli.

Ob poslušanju zvočnih posnetkov in učenju pesmi z njihovo pomočjo je tako mogoče marsikatero pesem obuditi k življenju in iztrgati pozabi. Od pevcev je odvisno, ali bo pesem ostala le del repertoarja, ki ga izvajajo na nastopih, ali jo bodo vzeli za svojo, jo večkrat peli in tako posredovali mlajši generaciji, s čimer bo med ljudmi živela naprej in se ohranila. Želeli bi si predvsem slednjega.

